

2. Povstání na Slovensku nestalo se na povel Londýna ani o něm nerozhodli jiní činitelé na Slovensku. Již jsme Vás informovali, že od počátku srpna byli naši na Slovensku a my zde informování o úmyslu Němců obsadit Slovensko. Jak naši na Slovensku, tak prezident i vláda byli shodného mínění, že se na obsazení Slovenska Německem musí odpovědět aktivním odporem. O tom byla plná shoda mezi naším Londýnem a našimi na Slovensku.

3. Úloha Čatlošova nebyla nám zcela jasná. Zřejmě zhruba tak od července t. r. počal hrát i na druhou stranu, když viděl, že Německo prohraje. Pokusil se navazovat styky se sovětskými vojenskými činiteli a zároveň s některými činiteli domácího odboje. Ani slovenští delegáti nám nedovedli plně vyjasnit Čatlošovy manévry. Když jsme se o nich dověděli v srpnu, vzkazovali jsme jak do Moskvy tak na Slovensko, že s Čatlošem se v žádném případě a v žádné formě jednat a počítat nemá. To jsme také řekli rozhlasem. Jak víte, Čatloš nejdříve v bratislavském rozhlasě Němce uvítal, ale pak utekl k partyzánům a od nich byl dopraven do Ruska. Co je s ním nyní nevíme.

4. O zajištění Viesta a Goliana nedostali jsme dosud žádných přímých zpráv od našich ze Slovenska. Víme jen to, co hlásil německý a bratislavský rozhlas. Ale právě v těchto hlášeních bylo mnoho rozporů, které ukazovaly na to, že ani Němci, ani Bratislava nevěděli, jak by věci měli propagačně co nejlépe využít.

5. Dvě skupiny našich vojáků a partyzánů opět již navázaly tajný telegrafický styk s našimi v Rusku a jejich prostřednictvím s námi. Pokračují v bojích po partyzánském způsobu a snažíme se, aby se jim dostalo pomoci od Rusů. Z pochopitelných důvodů nesmí se nic uvádět o místě a způsobu jejich bojů.

6. Patrně většina členů Slovenské národní rady se zachránila; někteří, jako Šrobár a Šoltész, jsou s Němcem na Podkarpatské Rusi. Ursíny a Novomeský odletěli do Moskvy a odtud pojedou na Podkarpatskou Rus, nebude-li do té doby osvobozena již část Slovenska.

Ripka.

AMZV Praha. Depeše odeslané, 1944, čís. 3185 (N. Y. 254). Nešifrovaný záznam(?) odeslanej depeše. Strojopisný priepis.

552

1944, november 25. Moskva. — Depeša čs. velvyslanca v Moskve Zd. Fierlingera čs. ministerstvu zahraničia v Londýne so zprávami pre prezidenta Beneša, týkajúcimi sa funkcie SNR, zajatia Viesta a Goliana a ďalších udalostí na Slovensku.

Tajné!

Prosím předat panu prezidentovi.

1. Tvá 414.¹ Gottwald je toho názoru, že SNR vytvořivší se v ilegality, musí se státi orgánem skutečně reprezentativním, to jest musí nakonec být potvrzena

¹ Šlo o depešu z 22. 11. 1944, obsahující následující Benešov odkaz: „Pro Tebe, Gottwalda a Kopeckého ve věci rozhovorů s delegací SNR:

Ursíny a Novomeský si představují, a v tom, zdá se, vyjadřují názor mnohých členů SNR, že by SNR měla fungovat na Slovensku jako hlavní orgán až do řádných voleb. Zejména mají pochybnosti, že by se měla dát nějak volbami potvrdit SNR nebo nově volit jiný prozatímní centrální orgán slovenský. Naproti tomu zastává prezident, vláda i Státní rada zde, jak to bylo dohodnuto s našimi poslanci v Moskvě, stanovisko, že co nejdříve musí být ve všech částech

v té neb oné formě na celoslovenském sjezdu okresních národních výborů. To řekli zdejší poslanci již dříve předsedovi SNR poslanci Šmidkemu, když zde byl. Myslím, že toto Gottwaldovo stanovisko odpovídá celkem též Vašemu a že jeho odpověď otázku plně vyčerpává.

2. Gottwald má prý autentické zprávy o okolnostech, za nichž Viest a Golian byli zajati. Prý odmítli jíti do hor, odůvodňující to únavou. Vydali rozkaz armádě jim podřízené zastavit odpor a rozejít se. Čtěli se pak sami zachránit se skupinou asi 20 důstojníků a byli zajati. Fakticky armáda se pak rozběhla, zahodivši zbraně. Připojený komentář k tomu ze Slovenska je ovšem velmi tvrdý.

3. Gottwald mi dal další následující informace:

a) Bratislavská vláda propouští všechny vojáky bývalé slovenské armády, kteří se vracejí, důstojníci však jsou v Bratislavě souzeni polním soudem.

b) Úřady v Ružomberku dostaly příkaz připravit ubytování pro 60 000 lidí, evakuovaných z východního Slovenska.

c) 18. listopadu část vládních úřadů byla evakuována z Bratislavy do Vídně.

d) Z Čech se hlásí, že v okolí Benešova v mnoha obcích byli vystěhováni všichni civilisté a že je tam ubytováno německé vojsko. V okolí Prahy se budují opevnění.

Fierlinger.

AMZV Praha. Depeše, 1944, čís. 2847 (Mos. 441). Záznam dešifrované došlejší depeše (d. 27. 11. 1944). Strojopisný přepis.

553

1944, november 26. Praha. — Přípis šéfa úradu nemeckého štátneho ministra pre Čechy a Moravu ministerského radcu Giesa vedúcemu rišského úradu propagandy Hudolinovi v Berlíne o súvislosti medzi partizánskym hnutím na východnej Morave a povstaním na Slovensku. Vytýka nedostatočnú informovanosť a dokazuje, že Frank robí na moravsko-slovenských hraniciach dostatočné a účinné opatrenia.

Tajné!

Velavážený príslušník strany Hudolin!

Na Váš list z 13. 11. t. r. zn. Hu./Du. o situácii na moravsko-slovenskom území odpovedám, že spomínané udalosti treba hodnotiť ako odzrkadlenie povstaleckého

osvobozeného území provedeny volby do obecních, okresních i zemských národních výborů, jakož i do prozatímního Národního shromáždění. My zde pracujeme na této dohodnuté linii a podle ní připravujeme i případné dekrety pro toto přechodné období. Připouštíme SN radě, že tyto dekrety budou muset být patrně upraveny podle konečného stanoviska první domácí vlády. Ale ze stanoviska delegace SNR ohledně prozatímního přechodného údobí vyplývá i jejich rezervovaný postoj k některým dekretům vůbec. Snažili jsme se zde jim všechno vysvětlit a odůvodnit.

Máme zprávy, že rezervované stanovisko SNR k otázce voleb i různost názorů v otázkách jiných (na př. sjednocení levých stran ve straně komunistické) působilo obtíže i Švermovi na Slovensku. Podle našich zpráv byli tímto stanoviskem překvapeni i zdejší komunističtí činitelé. Bylo by snad záhodno, aby i komunističtí poslanci v Moskvě potvrdili delegátům SNR, na jaké linii jsme se dohodli v Moskvě, že jsme ji od té doby pevně drželi a budeme ji držet až do plného osvobození. *Beneš.*" (AMZV Praha. Depeše odeslané, 1944, čís. 3132, Mos. 414.)